

PERSPECTIVA

Lęgnickie Studia
Teologiczno-Historyczne
Rok VI 2007 Nr 2 (11)

Ks. Mariusz Rosik

„ŚWIĄTYNIA BOGA W NIEBIE SIĘ OTWARŁA” (AP 11, 19)

PIĘĆ OBRAZÓW JEDNEJ IDEI

Od chwili śmierci Jezusa, każdy kto w Niego uwierzy i otworzy się na dar odkupienia, może osiągnąć zbawienie. Zerwana przez grzech łączność z Bogiem staje się znów możliwa. Śmierć krzyżowa jawi się więc jako kluczowy moment historii zbawienia. Autorzy natchnieni ksiąg Nowego Testamentu w różny sposób oddawali tę zasadniczą prawdę chrześcijaństwa. Za pomocą obrazów i symboli ukazywali, w jaki sposób grzech, który był przeszkodą na drodze do Boga, został usunięty, oraz w jaki sposób chrześcijanin może uzyskać dzięki wierze przystęp do Boga. Ta sama idea – odzyskania utraconej przez grzech bliskości Boga dzięki śmierci Jezusa – doczekała się na kartach Nowego Testamentu kilku obrazów. W poniższej prezentacji zatrzymano się na pięciu fragmentach Nowego Przymierza, które w różny sposób ukazują tę samą ideę – nawiązania łączności z Bogiem dzięki wierze w Chrystusa. Są to kolejno: otwarcie się nieba podczas chrztu Jezusa w Jordanie (Mk 1, 9-11), ukrzyżowanie Jezusa poza miastem (Hbr 13, 10-14), rozdarcie zasłony przybytku (Mk 15, 38), obraz zasłony okrywającej twarz (2Kor 3, 14-16) oraz wizja otwierającej się niebiańskiej świątyni (Ap 11, 9). Choć każdy z tych obrazów wyraża zasadniczo tę samą ideę, to jednak każdy inaczej rozkłada akcenty teologiczne. Poniższe analizy stanowią próbę uchwycenia różnych odcieni teologicznych idei otwarcia przystępu do Boga uzyskanego dzięki śmierci Jezusa.

1. NIEBO OTWARTE (Mk 1, 10)

Ewangelista Marek wydarzeniu chrztu Jezusa w Jordanie, który posiada niezwykle ważne znaczenie teologiczne, poświęca zaledwie trzy wiersze (Mk 1, 9-11). Gdy Jezus przystępuje do chrztu, niebo otwiera się nad Nim, aby mógł dotrzeć stamtąd głos Ojca obwieszczającego światu synostwo Boże chrzczonego. W interesującym nas kontekście uwagę przykuwa następująca wzmianka: „W chwili gdy [Jezus] wychodził z wody, ujrzał rozwierające się niebo i Ducha jak gołębicę zstępującego na siebie” (Mk 1, 10)¹. Określenie „rozwierające się niebo” (σχιζομένουσ τούσ ούρανούσ) należy do terminologii apokaliptycznej; wystarczy przywołać wezwanie zapisane u Iz 63, 19b: „Obyś rozwarł niebiosa i zstąpił”. Czasownik σχίζω, użyty przez Marka, przyjmuje formę *passivum divinum*, wskazującą na Bożą aktywność w rozwarciu się niebios.

Chrzest rozpoczyna publiczną działalność Jezusa. Działalność ta zmierza ku temu, by ostatecznie niebo, które pozostaje zamknięte dla ludzi z powodu grzechu, „otwarło się” dla tych, którzy uwierzą. Kulminacyjnym punktem dzieła odkupienia jest śmierć Jezusa na krzyżu. Właśnie wtedy niebo otwiera się dla tych, którzy przylgną do Jezusa przez wiarę. Śmierć Jezusa kończy Jego publiczną działalność, dlatego też „otwarcie się nieba” u początku tej działalności – przy chrzcie – może być odczytane jako symboliczna zapowiedź otwarcia nieba dla tych, którzy uwierzą słowu i przyjmą dzieło Syna Bożego.

2. UKRZYŻOWANIE POZA MIASTEM (HBR 13, 13)

W judaizmie mówić można o swoistej „geografii świętości”, która zasadzała się na koncentrycznych kręgach. Centrum wszechświata stanowiło w przekonaniu wyznawców Jahwe Miejsce Najświętsze świątyni jerozolimskiej. Otoczone było ono przez poszczególne dziedzińce, do których przystęp był restrykcyjnie regulowany: dziedziniec

¹ „Alla menzione del battesimo segue la teofania. Le due parti sono sproorzionate: sette parole greche per il battesimo contro le trentaquattro per la teofania. E' evidente che, mentre il battesimo viene trattato velocemente, il racconto si sofferma sulla teofania”. S. LÉGASSE. *Marco*. Roma 2000 s. 72.

kapłański, Żydów, kobiet i pogan. Sam kompleks świątynny osadzony był w środku miasta otoczonego murami. To właśnie one stanowiły granicę kręgu świętości. Mury Świętego Miasta wyznaczały symboliczny rozdział *sacrum* i *profanum*. Wędrowcy czy pielgrzymi przekraczający mury Jerozolimy i wchodzący do wnętrza miasta, znajdowali się w kręgu oddziaływania obecności Boga (*Shekinah*).

Autor Listu do Hebrajczyków rozwija teologię śmierci Jezusa rozumianej jako ofiara. Nawiązuje tym samym do rytuału świątynnego składania ofiar:

Mamy ołtarz, z którego nie mają prawa spożywać ci, którzy służą przybytkowi. Ciała bowiem tych zwierząt, których krew arcykapłan wnosi do świątyni jako ofiarę przebłagalną, pali się poza obozem. Dlatego i Jezus, aby krwią swoją uświęcić lud, poniósł mękę poza miastem. Również i my wyjdźmy do Niego poza obóz, dzieląc z Nim Jego urągania. Nie mamy tutaj trwałego miasta, ale szukamy tego, które ma przyjść (Hbr 13, 10-14).

Ponieważ Jezus umiera poza murami miasta, dokonuje tym samym zniesienia granicy pomiędzy *sacrum* a *profanum*; od chwili Jego śmierci obecność Boża nie jest już ograniczona do Miasta Świętego. Ponieważ granica została zniesiona, *Shekinah* rozlewa się na cały świat. Można tu widzieć analogię do sytuacji Izraelitów na pustyni: ponieważ Bóg został znieważony w obozie przez postawienie cielca ulanego z metalu, Mojżesz wybudował Namiot Spotkania poza obozem (Wj 33, 7). Analogicznie, ponieważ Żydzi odrzucili Boga działającego w Jezusie, Bóg dokonuje zbawienia poza murami Miasta Świętego². W ten sposób symbolicznie zniesiona zostaje granica oddzielająca Boga od ludzi.

3. ROZDARTA ZASŁONA (Mk 15, 38)

Pomiędzy sceną chrztu Jezusa w Jordanie (Mk 1, 9-11) a opisem Jego śmierci (Mk 15, 33-39) dają się zauważyć liczne analogie. Jed-

² „(...) in the person of Jesus, God had again been rejected in the camp; his presence was therefore to be enjoyed outside the camp, where Jesus was, and everyone who sought him must go out and approach him through Jesus”. F. F. BRUCE. *The Epistle to the Hebrews*. The New International Commentary on the New Testament. Grand Rapids 1990 s. 381.

na z nich dotyczy otwartego nieba i rozdarcia zasłony świątyni: jak wcześniej moc Ducha zstępującego na Jezusa spowodowała, że niebo się rozdarło (Mk 1, 10), tak teraz moc „Ducha” uchodzącego z Jezusa „rozdiera” zasłonę przybytku jerozolimskiego: „A zasłona przybytku rozdarła się na dwoje, z góry na dół” (Mk 10, 38)³. Grecki rzeczownik πνεῦμα oznacza „oddech”, „wiatr” i „duch”. Kondensacja tych znaczeń w jednym Markowym sformułowaniu zezwala na taką właśnie interpretację: ostatnie tchnienie Jezusa spowodowało, że wiatr Ducha rozdarł zasłonę świątyni⁴. Rozdarcie to jest całkowite („na dwoje, z góry na dół”), przez co wskazuje na działanie Ducha Bożego.

Kiedy zbawcza śmierć Syna Bożego otwiera drogę zbawienia dla wierzących w Niego, symboliczny akt rozdarcia się zasłony przybytku, oddzielającej Miejsce Najświętsze (lub całą świątynię, w przypadku zasłony zewnętrznej)⁵, wyraża otwarty przystęp do Ojca dla każdego, kto przyjmie duchowe owoce płynące z tej śmierci. Rozwarcie się nieba przy chrzcie Jezusa i rozdarcie się zasłony świątynnej wyraża Marek tym samym czasownikiem: σχίζω. Niezwykłego znaczenia nabywa w tym momencie obraz przedstawiony na zewnętrznej zasłonie przybytku. Józef Flawiusz informuje, że na zasłonie przedstawiony został potężny wizerunek nieba („na tkaninie przedstawiono całe sklepienie niebieskie”; *De bello judaico* 5.5.4). W ten sposób paralela ze sceną rozwarcia się nieba nabiera wysokiego stopnia zgodności⁶. Odtąd każdy wierzący i w każdym czasie może zyskać przystęp do Boga. Daje się zauważyć kontrast z praktyką jednego tylko w roku przekroczenia przez Najwyższego Kapłana progu Miejsca Najświętszego. Kończy się czas pierwszego przybytku, zgodnie z przekonaniem wyrażonym przez autora Listu do Hebrajczyków:

³ D. ULANSEY. *The Heavenly Veil Torn: Mark's Cosmic 'Inclusio*. „Journal of Bible Literature” 110:1991 nr 1 s. 123.

⁴ „Mark's story of unnatural darkness at the moment of Jesus' death and the tearing of the temple curtain might refer to a supernatural event. However, these are ambiguous signs; unlikely yet natural explanations can be conceived for them. Indeed, the characters in the story seem unaware of these events, just as they were unaware of the dove and voice at Jesus' baptism (Mark 1:10-11)”. G. AICHELE. *Fantasy and Myth in the Death of Jesus*. „Cross Currents” 44:1994 s. 94.

⁵ H. M. JACKSON. *The Death of Jesus in Mark and the Miracle from the Cross*. „New Testament Studies” 33:1987 s. 23-31.

⁶ M. ROSIK. *Il velo del Tempio so squarciò (Mc 15, 38). Il simbolo del velo squarciato nel Vangelo di Marco*. W: *On His Way. Studies in Honour of Professor Klemens Stock, S. J. on the Occasion of his 70-yh Birthday*. Red. A. Malina. Katowice 2004 s. 248-256.

Do pierwszej części przybytku zawsze wchodzi kapłani sprawujący służbę, do drugiej zaś części przybytku jedynie arcykapłan, i to tylko raz w roku, i nie bez krwi, którą składa w ofierze za grzechy swoje i swojego ludu. Przez to pokazuje Duch Święty, że jeszcze nie została otwarta droga do Miejsca Świętego, dopóki istnieje pierwszy przybytek (...) [Chrystus] przez własną krew wszedł raz na zawsze do Miejsca Świętego, zdobywszy wieczne odkupienie (Hbr 9, 6-12).

Motyw rozdarcia zasłony przybytku może być interpretowany także w perspektywie żydowskiego gestu rozdarcia szat. Gest ten wyrażał ból, oburzenie bądź rozpacz. Ponieważ Żydzi żywili przekonanie, że za zasłoną świątyni mieszkał sam Bóg, fakt rozdarcia zasłony oznacza, że Bóg – widząc śmierć Jezusa – rozdziera swą szatę, dając tym samym przystęp do siebie.

4. ZASŁONA NA TWARZY (2KOR 3, 14-16)

W swoim wywodzie na temat godności apostołskiego powołania (2Kor 2, 14-3, 18) Paweł ukazuje sytuację Izraelitów, którzy nie uwierzyli Jezusowi i odrzucili ewangelię:

I tak aż do dnia dzisiejszego, gdy czytają Stare Przymierze, pozostaje *nad nimi* ta sama zasłona, bo odsłania się ona w Chrystusie. I aż po dzień dzisiejszy, gdy czytają Mojżesza, zasłona spoczywa na ich sercach. A kiedy ktoś zwraca się do Pana, zasłona opada (2Kor 3, 14-16).

Apostoł uzasadnia, że gdy czytają oni Biblię Hebrajską, na ich twarzy pozostaje „zasłona” (κάλυμμα). Za ten stan rzeczy winą obciąża samych Izraelitów, których umysły są „otępiałe”. Z tej właśnie przyczyny nie mogą „z odsłoniętą twarzą wpatrywać się w jasność Pańską” (2Kor 2, 18). W w. 14 i w. 15 aż trzy elementy zostają przez Pawła powtórzone: „dzień dzisiejszy”, „czytać Mojżesza / Stare Przymierze”, „serca / umysły zakryte”. Apostoł może wypowiadać się w tak dramatyczny sposób dlatego, że sam, szabat po szabacie, siadywał w synagogach i słuchał Mojżesza, jednak prawda o Jezusie pozostawała przed nim zakryta. Co więcej, po swym przyłgnięciu do Chrystusa sam głosił ewangelię w synagogach i najczęściej spotykał się z zatwardziałością serc (Dz 13, 15; 17, 2-3). W sformułowaniu „aż po dzień dzisiejszy” (ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον ἡμέρας) przebija pewien

odcień ironii: przecież to właśnie „dzisiaj” (σήμερον) jest dzień zbawienia (2Kor 6, 2), a „jasność poznania chwały Bożej” odbija się na obliczu Chrystusa (2Kor 4, 6).

Mojżesz, spotykając się z Bogiem, zakrywał sobie twarz (2Kor 3, 13; Wj 34, 33); jednak w Chrystusie zasłona ta się odsłania (2Kor 3, 14). W teologii Pawłowej zasłoną tą jest Prawo. Nikt nie może osiągnąć usprawiedliwienia przez uczynki Prawa; one to, zamiast zbliżyć do Boga, przesłaniają Go. Chrześcijanin spotykając się z Chrystusem, wpatruje się w Jego jasność z odsłoniętą twarzą. Dzieje się tak dzięki wierze. Wiara powoduje, że zasłona Prawa opada i przystęp do Boga jest otwarty⁷. Paweł nawiązuje tu do wzmianki zanotowanej w Księdze Wyjścia: „Ilekcroć Mojżesz wchodził przed oblicze Pana na rozmowę z Nim, zdejmował zasłonę aż do wyjścia” (Wj 34, 33). Niektórzy egzegeci twierdzą nawet, że Mojżesz staje się w Pawłowej interpretacji Księgi Wyjścia typem każdego, kto zwraca się do Pana⁸. Fraza „zwracać się do Pana” (ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον) pojawia się wielokrotnie w Starym Testamencie (LXX: Pwt 4, 30; 2Krn 24, 19; 30, 9; Iz 19, 22) i oznacza tam powrót Izraela do Boga; na kartach Nowego Testamentu wskazuje na nawrócenie ku Chrystusowi (1 Tes 1, 9; Dz 9, 35; 11, 21; 14, 15; 15, 19; 26, 20; 1P 2, 25). Przystęp do Boga ma więc ten, kto nawróci się ku Chrystusowi Panu.

5. NIEBIAŃSKA ŚWIĄTYNIA OTWARTA (Ap 11, 9)

Dużą sekcję Apokalipsy poświęconą losom całej ludzkości (Ap 4-11) kończy wizja otwarcia się niebiańskiej świątyni: „Świątynia Boga w niebie się otwarła, i Arka Jego Przymierza ukazała się w Jego

⁷ „Paul is saying, in effect, that only as Israelites turn to Christ, on the basis of the preaching of the gospel, will they discern the inner meaning and glory of the old covenant. Apart from Christ those who remain under that covenant remain veiled to the eschatological glory to which it pointed”. P. BARNET. *The Second Epistle to the Corinthians*. The New International Commentary on the New Testament. Grand Rapids – Cambridge 1997 s. 195.

⁸ M. E. THRALL. *The Problem of II Cor. VI.14-VII.1 in Some Recent Discussion*. „New Testament Studies” 24:1977 s. 132-138. „Scholars are divided as to whether ‘the Lord’ of v.16 is (1) Yahweh, the covenant Lord of Israel, or (2) the Lord Christ”. BARNET. *The Second Epistle to the Corinthians*. s. 198. POT. L. L. BELLEVILLE. *Reflections of Glory. Paul’s Polemical Use of the Moses Dox Tradition in 2 Corinthians 3.1-18*. Journal for the Study of the New Testament Supplementary Series 52. Sheffield 1991 s. 254-255.

świątyni, a nastąpiły błyskawice, głosy, gromy, trzęsienie ziemi i wielki grad” (Ap 11, 9). Nie chodzi tu już o ziemską świątynię (jak w Ap 11, 1), ale o świątynię niebiańską (Ap 3, 12; 7, 15; 15, 5-8; 21, 22). Ukazanie się Arki Przymierza jest oznaką nagrody czekającej wiernych, natomiast wizja błyskawic, gromów, gradu i trzęsienia ziemi symbolizuje karę, która dotknie niewiernych. Od chwili wybudowania świątyni jerozolimskiej aż do czasów niewoli babilońskiej (586 przed Chr.), Arka Przymierza znajdowała się w Miejscu Najświętszym przybytku. Ukazanie Arki w świątyni niebiańskiej oznacza, że duchowe dziedzictwo Izraela ocalało w Kościele, natomiast przejawy wstrząsających mocy natury wskazują na Boży gniew. Ze świątyni niebiańskiej wychodzi zarówno miłość Boga, jak i słuszny Jego gniew.

W Starym Testamencie Arka była symbolem nieustającej obecności Boga. Bez wątpienia pozostawała w świątyni do czasów, kiedy Nebuzaradan spalił Jerozolimę (2Krl 25, 8-10). 2Mch 2, 4-8 przekazuje legendę o tym, że Jeremiasz wykrał Arkę i ukrył ją na górze Nebo. Miała tam pozostawać tak długo, aż „Bóg na powrót zgromadzi swój lud i okaże mu miłosierdzie” (2Mch 2, 7). Przekonanie to odzwierciedla żydowskie oczekiwania, iż Arka powróci na swoje miejsce w czasach mesjańskich. W ten sposób w czasach ostatecznych Bóg na nowo zamieszka pośród swojego ludu⁹. Janowa wizja wskazuje na realizację tych oczekiwań: oto Arka Przymierza na nowo ukazuje się w świątyni – tym razem w świątyni niebiańskiej. Bóg staje się obecny dla każdego, kto przyjmuje królowanie Bożego Pomazańca (Ap 11, 15), Chrystusa.

KONKLUZJA

Od chwili śmierci Jezusa na krzyżu przystęp do Ojca zostaje na nowo otwarty. Autorzy Nowego Testamentu posługują się różnymi obrazami, by wyrazić tę prawdę. Marek ewangelista oznajmia, że przy chrzcie Jezusa w Jordanie niebo „rozwarło się”; stanowi to zapowiedź celu misji Jezusa, która właśnie się rozpoczyna. Celem tym jest odkupienie, a więc otwarcie przystępu do Boga. Tę samą prawdę ukazuje autor Listu do Hebrajczyków, gdy podkreśla, że Jezus umarł poza

⁹ R. M. MOUNCE. *The Book of Revelation*. The New International Commentary on the New Testament. Grand Rapids – Cambridge 1998 s. 228.

miastem. Mury Jerozolimy wyznaczały swoistą granicę świętego obszaru, naznaczonego świętością Boga; od chwili śmierci Jezusa, Boża obecność rozlewa się na cały świat, a nie jest już ograniczona jedynie do Miasta Świętego. W ten sposób każdy może uzyskać przystęp do Ojca. Motyw otwarcia się nieba został także symbolicznie zaakcentowany przez Marka w relacji o śmierci Jezusa na krzyżu. Gdy rozdziera się zasłona przybytku, na której przedstawiono wizerunek nieba, boska *Shekinah* zostaje „uwolniona” z Miejsca Najświętszego i rozlewa się na cały świat. Jeszcze inaczej tę samą prawdę wyjaśnił św. Paweł; twierdzi, że u każdego, kto nawraca się do Chrystusa, opada zasłona, która przesłania mu „jasność Pańską”; tym samym osoba taka zyskuje przystęp do Boga, którego nie można osiągnąć poprzez Prawo. Wreszcie św. Jan w apokaliptycznej wizji otwarcia się świątyni niebiańskiej ukazuje, że Arka Przymierza – znak bliskości Boga – towarzyszy tym, którzy oddają cześć boskiemu Pomazańcowi – Chrystusowi.

„AND THE HOUSE OF GOD WHICH
IS IN HEAVEN WAS OPENED” (REV 11, 19)

FIVE VIEWS OF ONE IDEA

S u m m a r y

Since Jesus has died on the cross and an access to the Father was opened again. Authors of New Testament use different views to express this truth. Evangelist Mark says that the heavens broken open (Mk 1, 10). Hebrews emphasize that Jesus died outside the town, so outside the circle of the tents (Heb 13, 13). Mark also says that at the moment of Jesus' death the curtain of the Temple was parted (Mk 15, 38). St. Paul however states that whenever anyone turns to the Christ, the veil which covers „Lord's brightness” is taken away (2Cor 3, 14-16). In this way the person gains an access to God. Finally, St. John in apocalyptic vision depicts the view of heavenly Temple which was opened (Rev 11, 9).

Thum. Jarosław Sempryk

Słowa kluczowe: Nowy Testament, obrazy biblijne, śmierć Jezusa, otwarte niebo
Key words: New Testament, biblical views, death of Jesus, open heaven